

Wstęp

Podstawowym systemem informacyjnym w jednostkach jest rachunkowość. Ogólne zasady jej prowadzenia określa w Polsce ustawa z 29.9.1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 395 ze zm.). Wśród podmiotów podlegających jej regulacjom znajdują się: gminy, powiaty, województwa i ich związki, a także państwowe i samorządowe jednostki budżetowe oraz samorządowe zakłady budżetowe. Jednostki te zobowiązane są do prowadzenia rachunkowości zgodnie z jej przepisami z uwzględnieniem zasad szczególnych zawartych w innych przepisach. Nadrzędnym aktem prawnym wywierającym wpływ na rachunkowość jednostek sektora finansów publicznych jest ustawa z 27.8.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2077 ze zm.). Jednostki te muszą stosować się do rozwiązań szczególnych w niej zawartych oraz w rozporządzeniach wydanych na jej podstawie. Uszczegółowienie tych zasad znajduje się przede wszystkim w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z 13.9.2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2017 r. poz. 1911).

Prowadzenie rachunkowości obejmuje przede wszystkim ewidencję księgową oraz sporządzanie sprawozdań. Jednym z głównych celów ewidencji księgowej jest dostarczenie wiarygodnych informacji niezbędnych do sporządzania sprawozdań. Częścią rachunkowości jednostek sektora finansów publicznych, która budzi wątpliwości pracowników służb finansowo-księgowych, jest ewidencja rachunkowa operacji gospodarczych. Jej podstawę stanowi zakładowy plan kont. Ustala go kierownik jednostki w polityce (zasadach) rachunkowości danej jednostki, z tym że musi on być zgodny z planem kont (z uwzględnieniem zasad jego modyfikacji) określonym przez Ministra Rozwoju i Finansów w rozporządzeniu z 13.9.2017 r. Odpowiednio opracowany zakładowy plan kont ułatwia sporządzanie sprawozdań finansowych i budżetowych. W skład sprawozdania finansowego jednostek budżetowych oraz samorządowych zakładów budżetowych wchodzi: bilans, rachunek zysków i strat, zestawienie zmian w funduszu jednostki, a od 1.1.2018 r. również informacja dodatkowa. Jednostki samorządu terytorialnego sporządzają bilans z wykonania budżetu. Poruszana w opracowaniu tematyka obejmuje zagadnienie ewidencji księgowej zachodzącej w budżecie JST oraz w jednostkach budżetowych i samorządowych zakładach budżetowych, w układzie poszczególnych sprawozdań sporządzanych przez te jednostki.

Publikacja została podzielona na trzy bloki tematyczne.

Przedmiotem pierwszej części jest ewidencja wykonania budżetu JST. Specyfikę rachunkowości budżetu JST odzwierciedla wzór bilansu z wykonania budżetu jednostki JST. Rejestruje się w niej przede wszystkim dochody i wydatki budżetowe, środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi i pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz przychody i rozchody.

W ewidencji księgowej budżetu dominuje zasada kasowa, według której dochody uznaje się za uzyskane, a wydatki za poniesione, w momencie faktycznej zapłaty. Zasadniczym obszarem rachunkowości budżetu jest zatem ewidencja środków pieniężnych. Ponadto w omawianej części zaprezentowano operacje gospodarcze wpływające na pozycje bilansu z wykonania budżetu, tj.: należności i rozliczenia, zobowiązania, aktywa netto budżetu oraz rozliczenia międzyokresowe.

W drugiej części opracowania omówiono zasady kwalifikowania operacji gospodarczych na odpowiednie konta syntetyczne (bilansowe), stanowiące źródło danych niezbędnych do sporządzenia bilansu przez jednostki budżetowe oraz samorządowe zakłady budżetowe. Szczegółowo przedstawiono księgowania wpływające na stan: wartości niematerialnych i prawnych, rzeczowych aktywów trwałych, zapasów, należności krótkoterminowych, krótkoterminowych aktywów finansowych, funduszu, zobowiązań i rezerw na zobowiązania oraz funduszy specjalnych. Ujęto zasady ustalania i ujmowania w księgach rachunkowych odpisów aktualizujących wartość aktywów jednostki oraz rozliczeń międzyokresowych. Omówiono również zasady ewidencji i ujmowania w księgach rachunkowych różnic wynikających z inwentaryzacji poszczególnych składników majątku.

Ostatnia część publikacji poświęcona jest ewidencji operacji gospodarczych na kontach wynikowych. Stanowią one podstawę do sporządzenia przez jednostki budżetowe oraz samorządowe zakłady budżetowe kolejnego sprawozdania, tj. rachunku zysków i strat. W tej części podano sposoby ewidencji przychodów i kosztów kształtujących działalność operacyjną jednostki, pozostałą działalność operacyjną oraz działalność finansową. W zakończeniu pokazano zasady przeksięgowania z kont wynikowych dokonywane w celu ustalenia wyniku finansowego jednostki.

Przedstawiane w opracowaniu każdorazowo treści, poprzedza wprowadzenie w dane zagadnienie, w tym wyjaśnienie charakterystycznych pojęć. Następnie omawiany jest sposób ewidencji księgowej poruszanej tematyki, w tym przy wykorzystaniu licznych schematów ewidencyjnych oraz przykładów praktycznego ich zastosowania. W każdej omawianej problematyce wskazywane są dowody księgowe charakterystyczne dla danego zagadnienia oraz przykłady jego ewidencji analitycznej. Poszczególne jednostki redakcyjne kończy umiejscowienie omawianej kwestii w strukturze odpowiedniego sprawozdania finansowego i budżetowego. Z uwagi na to, że rozporządzenie z 13.9.2017 r. rozszerzyło zakres sprawozdania finansowego o informację dodatkową, w książce przedstawiono ponad 20 tabel pomocnych przy jego sporządzaniu.

Zamierzeniem autorów było podanie praktycznych rozwiązań ewidencyjnych, tak by stanowiły pomoc przy sporządzaniu sprawozdań finansowych i w codziennej pracy pracowników służb finansowo-księgowych jednostek sektora finansów publicznych.

Monika Kaczurak-Kozak